

Piotr Niezgódka

Streszczenie rozprawy doktorskiej

„Test trójstopniowy a paradygmaty prawa autorskiego”

(,The Three-Step Test and the Paradigms of Copyright Law‘)

Przedmiotem badania jest test trójstopniowy w prawie autorskim oraz jego wykładnia i stosowanie w obliczu ewolucji paradygmatów prawa autorskiego. Instrument ten, wiążący dopuszczalność działań pozostających poza sferą wyłączności autorskiej z wymogiem, aby były one ograniczone do określonych szczególnych przypadków, nie pozostających w sprzeczności z normalnym korzystaniem z utworu i nie naruszających bezzasadnie słuszych interesów twórcy (podmiotu uprawnionego), wprowadzony został po raz pierwszy w akcie sztokholmskim Konwencji berneńskiej. Obecnie odnaleźć można go nie tylko w najważniejszych aktach prawa międzynarodowego z obszaru prawa autorskiego, lecz również w prawie Unii Europejskiej oraz w licznych ustawach krajowych.

W ramach rozprawy postawiona została teza o zasadności przypisania testowi trójstopniowemu realizowanej nie tylko przez prawodawców, lecz również przez sądy funkcji równoważenia interesów twórców z interesem użytkowników oraz interesem społecznym w miejsce postrzegania tego testu jako narzędzia zorientowanego jedynie na zabezpieczenie interesów twórców.

W pierwszym rozdziale analizie poddano założenia funkcjonalne (paradygmaty), jakie przypisuje się prawu autorskiemu, historycznie oraz współcześnie. Konieczne jest bowiem zidentyfikowanie miejsca, jakie w motywach prawa autorskiego, czy to w tradycji *droit d'auteur* czy też w modelu *copyright*, zajmują interesy twórców, jaka zaś jest doniosłość interesu publicznego. Przedstawiona została specyfika ugruntowanego w polskiej doktrynie własnościowego modelu określania treści majątkowego prawa autorskiego, w celu skonfrontowania jej z postulatem zwiększenia zdolności adaptacyjnych prawa autorskiego oraz postulatem stosowania testu trójstopniowego jako narzędzia równoważenia interesów podmiotów prawa

autorskiego oraz interesu społecznego. Celem tej części rozważań jest wskazanie doniosłości społecznych funkcji prawa autorskiego.

W drugim rozdziale zaprezentowane zostały sposoby równoważenia wyżej wskazanych interesów. Zarysowane zostały rozwiązania określające granice majątkowego prawa autorskiego zarówno od strony pozytywnej (przykładowo dotyczące przedmiotu ochrony), jak również bardziej obszernie istotne z punktu widzenia tematyki niniejszej rozprawy wyjątki od uprawnień autorskich. Celem tej części rozważań jest wskazanie istniejących w prawie autorskim zabezpieczeń interesu społecznego.

Kolejne trzy rozdziały dotyczą testów trójstopniowych jako elementu regulacji wyjątków od uprawnień autorskich w prawie międzynarodowym, prawie Unii Europejskiej oraz prawie polskim. W każdym z nich wskazana została geneza testu w danej regulacji prawnej, jego ugruntowanie w obowiązującym prawie, jak również relacja do innych przepisów. Celem tej części rozważań jest prezentacja funkcji realizowanych przez poszczególne testy trójstopniowe, ich relacji do określonych wyjątków od uprawnień autorskich, jak również wskazanie sposobu, w jaki poszczególne zawarte w teście kryteria realizują powyższe funkcje. Analiza w tym fragmencie obejmuje w pierwszej kolejności miejsce oraz funkcję testu trójstopniowego w prawie międzynarodowym (rozdział trzeci), wraz z dokonaną w kolejnym kroku analizą kryteriów składających się na jego trzy „stopnie”, mającą zweryfikować zasadność formułowanych pod adresem testu trójstopniowego zarzutów o jego „pustym” charakterze (rozdział czwarty). W dalszej części wywód poświęcony jest miejscu i funkcjom testu trójstopniowego w prawie Unii Europejskiej (rozdział piąty). Zamknięciem tego fragmentu rozważań jest prezentacja miejsca i funkcji testu zawartego w art. 35 pr.aut., jako instrumencie opartym na wybranych kryteriach testu trójstopniowego z prawa międzynarodowego, wraz z prezentacją zagadnień mających lub mogących mieć wpływ na jego stosowanie (rozdział szósty).

Siódmy rozdział dotyczy instytucji *fair use*. Celowość jej zbadania wynika ze sformułowanej w rozprawie tezy badawczej. *Fair use* jest bowiem konkretnym wyrazem przełożenia tej tezy na kształt krajowego prawa autorskiego. Zaprezentowane zostały poszczególne elementy konstytuujące *fair use*, co umożliwiło ocenę, czy takie otwarte i adresowane do sądów rozwiązanie spełnia kryteria sformułowanego w prawie międzynarodowym testu trójstopniowego. Celem tej części

rozważań jest weryfikacja zgodności *fair use* z prawem międzynarodowym, jak również wskazanie przykładów sposobów, w jakie sądy w USA korzystają z otwartości pozostawionej przez *fair use*.

W ósmym rozdziale zaprezentowano oraz oceniono możliwość zmiany sposobu stosowania testu trójstopniowego. Wskazany został niedostatek istniejących instrumentów zapewniania elastyczności istniejących wyjątków od uprawnień autorskich. Przedstawione zostały spójne z tezą badawczą formułowane w doktrynie postulaty dotyczące zrównoważonego, czyli zorientowanego również na zabezpieczenie interesu publicznego, stosowania testu trójstopniowego. Ocena możliwości realizacji tych postulatów stanowi, przy odniesieniu do prawa międzynarodowego, prawa europejskiego oraz prawa krajowego (na przykładzie Polski) końcowy fragment analizy. Celem tej części rozważań jest określenie, w jakim zakresie istniejące regulacje prawa autorskiego umożliwiają zmianę sposobu stosowania testu trójstopniowego.

Badanie przeprowadzone zostało z wykorzystaniem metody prawno-dogmatycznej, prawno-historycznej oraz prawno-teoretycznej. Badanie objęło regulacje prawa autorskiego oraz sposób ich stosowania na poziomie prawa międzynarodowego, prawa Unii Europejskiej oraz prawa krajowego.